

De stadsvogelaar

Genadeloos kondigt de wekker het begin van de dag aan. Het is nog stil en donker. Zelfs de merel zingt nog niet. Ik sta op en na de ochtendthee stap ik met mijn verrekijker in het einde van de nacht. Een fijne dag met veldwerk ligt voor me, maar... mijn werkveld is de stad!

Voor natuurinventarisaties is ons land opgedeeld in atlasblokken van vijf bij vijf kilometer. Zo'n atlasblok is weer opgedeeld in zogeheten kilometerhokken. Vandaag tel ik de vogels in kilometerhok 25-35-32, in de volksmond beter bekend als De Wallen. Voor mij is het heel vroeg in de ochtend, voor andere mensen in dit kilometerhok is het heel erg laat in de avond. Een bonte verschijning aan vreemde vogels trekt aan me voorbij.

Stadsduif, zwarte kraai en verschillende soorten meeuwen ruimen samen met de vroege vuilnis mannen de resten van de nacht op. Op het Oude

-kerksplein zit een houtduif op een nest. Op mijn waarnemingenkaart noteer ik broedcode 13, wat staat voor een nest met onbekende inhoud. Een exotisch uitziende dame, roodverlicht achter een raam, volgt mijn verrichtingen. Wij doen allebei ons eigen werk op dit tijdstip van de dag. Een boomkruiperpaar voert de pas uitgevlogen jongen in de kruin van een oude iep. Op de trappen van het portiek ernaast zitten twee bebaarde hipsters de nacht te evalueren, ze delen hun laatste biertje. Ze zitten er verslagen bij, alsof de nacht niet gebracht heeft wat ze er vooraf van hadden gehoopt. In de gracht zwemt een moedereend met kinderschaar, broedcode 12. Terwijl vanaf de ene brug een groep Engelse toeristen met veel kabaal de blaas leegt in het water, zoek ik vanaf een andere brug naar fuut en meerkoet. Twee moerasvogels, waarvan ik verwacht dat ze hier ook ergens hun nest hebben.

De zang van merel, winterkoning en koolmees klinkt luid en duidelijk uit de binnentuinen in de stilte van de ochtend. Er is mij een mooie lentedag beloofd door de weerman van het journaal, maar zo vroeg in de ochtend is het nog best fris. Een blond meisje met blote benen op immens hoge hakken lijkt geen last te hebben van de nog lage temperatuur.

Ze loopt en eet een hamburger. Ik moet er niet aan denken op dit tijdstip. Pimpelmees, kauw, heggemus, ekster, mijn lijstje met vogelsoorten groeit. Een groepje halsbandparkieten landt luidruchtig in een boomtop. De laatste jaren hebben ze gezelschap gekregen van een andere parkietensoort: de grote alexanderparkiet. Dit is één van de drie of vier atlasblokken waar deze noviteit wordt waargenomen in ons land. Zelfs op de plekken waar de meeste mensen zijn, valt steeds weer iets nieuws te ontdekken. Dat is wat mij boeit.

Dagelijks leven

In mijn ouderlijk huis stond de eettafel voor het raam. Binnenin het huizenblok lag een kleine boomgaard, alle tuinen grensden aan die boomgaard. Vanaf de tafel keek je in de kleine maar vogelrijke achtertuin. Mijn ouders wezen hun kinderen op de verschillende soorten vogels. Al jong leerde ik zo de verschillen tussen koolmees en pimpelmees, merel en zanglijster en alle andere algemene tuinvogels.

Daarnaast was mijn vader eigenlijk altijd aan het werk. Als hij iets anders deed dan werken, stond dat in dienst van zijn werk. Hij had mijn moeder voor hun huwelijk verteld dat hij zijn leven wilde wijden aan de wetenschap en dat deed hij ook. Als er een oppas kwam, kreeg die stevast de volgende instructie: bij brand doe je eerst de kinderen het huis uit en daarna de linker bureaula. In die lade lag het proefschrift-in-wording van mijn vader, handgeschreven in het pre-computertijdperk, de verzekering voor de toekomst. In het weekend zat hij meestal in zijn werkkamer. Als mijn moeder riep voor de lunch of de thee duurde het soms eindeloos tot hij beneden kwam. Maar als ik op een mooie najaarsdag boven de tuin een cirkelende roofvogel ontdekte en naar mijn vader riep, dan kwam hij met drie treden tegelijk van de trap gerend. Voor je het weet kon zo'n vogel zijn doorgevlogen en dan zou je nooit meer weten wat je had gemist. Zo zag ik mijn eerste wespdiëf, mijn eerste ruigpootbuizerd en mijn eerste slechtvalk. Voor mij is dit de lol van het vogels kijken. Het kan elk moment gebeuren, maar gebeurt niet elk moment. En het móét op dat moment, anders ben je te laat. Daarna gaat het dagelijks leven weer verder. Het verandert nooit.

Tot mijn grote geluk wordt het van kwaad tot erger, de vogels worden mijn werk. Als bedrijfsuitje vaar ik met mijn collega's op een boot rond het eiland De Kreupel in het IJsselmeer. Tijdens de toespraak van de directeur ontdek ik vanuit mijn ooghoek de zeldzame witvleugelstern. Ik bedenk me geen moment. Als ik beleefd blijf en de directeur laat uitpraten, vliegt het moment voorbij. Er zijn collega's die deze vogel ook willen zien, weet ik. Ik zet de kijker aan mijn ogen en als ik zeker ben van mijn determinatie, roep ik: wít-vléugel-stérn! De spreker zwijgt, mijn collega's kijken door hun kijker en wanneer de vogel uit zicht verdwijnt, gaat het dagelijks leven weer verder. Gelukkig verandert het nooit.

Boerenzwaluw

Begin april zette mijn moeder het kantelraampje op zolder open. Want, zo wist ze, in de weken daarna zouden de zwaluwen terugkeren uit Afrika. In de nok van de zolder bouwde een boerenzwaluwpaar jaar na jaar hun nest. Door het kleine dakraampje vlogen ze in en uit. Het mannetje vermaakte zijn

broedende vrouwtje met gezang vanaf de waslijn. Bovenaan de zoldertrap, onder het zwaluwnest, had mijn moeder – de schat – een kussen gelegd. Er was eens een jong uit het nest gevallen of gegooid. Nu er een kussen lag, zou zo'n kwetsbaar wezentje een val misschien overleven. De zwaluwen moeten haar enorm hebben geboeid. Ze borduurde zelfs zwaluwtjes op de lakens van mijn kinderbed. Als kleine jongen zag ik elke ochtend de boerenzwaluw als ik wakker werd.

Alles is heerlijk aan deze vogel. In zijn vlucht schrijft de boerenzwaluw een gedicht van bewegingen in de lucht. Altijd in gezellige groepjes. Continu klinkt de opgewekte zang. Zelfs bij de meest indrukwekkende vliegcapriolen lijkt de zwaluw moeiteloos te zingen. Dit is *poetry in motion*. Gelukkig is de boerenzwaluw een kosmopolitische vogelsoort. Overal ter wereld komt de boerenzwaluw voor, ik hoef hem nergens te missen. In Japan, Amerika of India, waar ik voor mijn werk ook naartoe vloog, overal vloog ook mijn geliefde zwaluw. Er is veel moois in Amsterdam, maar er zijn bar weinig boerenzwaluwen. Toch weten mijn vrienden mij uiteindelijk ook hier te vinden.

Na twintig jaar belandt mijn huwelijk in een crisis. De gebeurtenissen raken mij diep. Op een sombere ochtend in april staar ik moedeloos langs de rand van mijn koffiebeker over de kade. Plotseling klinkt onmiskenbaar de opgewekte zang van een boerenzwaluw. Soepel scheert de vogel rond de boten en rakelings over het water, zoals alleen een boerenzwaluw dat kan. Eén zwaluw maakt nog geen zomer, maar in de loop van de week verschijnt een tweede zwaluw. In de dagen die volgen bouwt het paar een nest onder de overhangende kade, recht voor de deur van mijn huis. Kwetterend vliegen de vogels af en aan. Het mannetje vermaakt zijn broedende vrouwtje met gezang vanaf de steiger of gewoon vanuit de lucht. Het is weer fijn thuiskomen, sinds ik elke dag word verwelkomd met zwaluwzang. In Nieuw-Zeeland spreekt men niet voor niets over de *welcome swallow*. Het vinden van geluk in het leven begint bij genieten van de gewone dingen. En de boerenzwaluw.

De mooiste vogel ter wereld

Ik weet niet beter; vogels voeren in de tuin is een basale alledaagse gewoonte. Als kind reeg ik eindeloos pindasnoeren voor de behendige mezen en de slimme kauwtjes. Een klokhuis werd door de merels gewaardeerd als een heerlijke snack en op de zelfgemaakte vetbollen verscheen soms onverwacht een specht. Zo was de tuin achter het huis een voortdurende bron van vermaak voor een jong ornitholoogje. Het strooivoer op de grond trok voornamelijk huismussen, dus dat was eigenlijk niet nodig. Mussen waren zo gewoon dat ze de extra aandacht amper waard waren. Als ze niet gevoerd werden, bleken ze brutaal genoeg om een graantje mee te pikken bij de kippen van de burens.

Ruim veertig jaar later zit ik in een Thais bos in een kleine schuilhut, opgetrokken van takken en oude doeken, speciaal voor vogelaars en natuurfotografen. Aandachtig kijk ik door mijn kijker. Een voor een komt bedachtzaam een groepje vogels uit de dichte

+

begroeiing. Dit is voor het eerst dat ik het bankiva-
hoen, de voorouder van onze huiskip, in het wild zie.
Hoeveel kippen heb ik in mijn leven gezien? En gege-
ten? Kip kerrie! Mijn hele leven kijk ik naar vogels. Ik
zag vele soorten kleurrijke ijsvogels, piepkleine koli-
bries, reusachtig albatrossen, pinguïns, gieren, spech-
ten, uilen, noem maar op. Gisteren zag ik de lepel-
bekstrandloper. Een iconische soort die balanceert op
de rand van uitsterven. Ooit zag ik het herontdekte
Nieuw-zeelandstormvogeltje. Alle zeldzaamheden ten
spijt, deze kip in mijn kijkerbeeld is de mooiste vogel
ter wereld. Schoonheid is subjectief en ik ben deze
dagen zeer vatbaar voor emoties; thuis staan mijn be-
zittingen in dozen, voor mijn werk ben ik een week
naar de andere kant van de wereld gevlogen en als ik
terug kom ga ik verhuizen. Tussendoor heb ik één dag
vrij, dat is vandaag. Mijn gids is een lieve gezette Thai-
se dame. Ze toont me niet alleen tientallen nieuwe
vogelsoorten, ze stopt precies bij een wegrestaurant
dat filterkoffie schenkt en heeft steeds allerlei hapjes
paraat. Maar nu kijkt ze mij meewarig aan. Voor haar
is dit een clubje doodgewone vogels, alleen ik krijg
geen genoeg van het heldere zonlicht dat door het bla-
derdek valt en de iriserende veren van de hanen laat
glinsteren op de donkere bosbodem.

Wie mij als kind ooit gezegd zou hebben dat ik op een dag door een verrekijker naar een groep kippen zou kijken, had ik hartelijk uitgelachen. Als die persoon dan ook nog gezegd had dat het voortkomt uit het feit dat ik deze baan heb omdat de huismus op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels staat, dan had ik die persoon, met mijn jeugdige brutaliteit, voor gek verklaard. Tóch is het zo gegaan.

Leren fietsen

Op een prachtige zomeravond mocht ik voor het eerst op straat fietsen. Ikzelf en alle andere Nederlanders hebben ooit leren fietsen. Het gaat bij niemand vanzelf. Vallen, opstaan, bloed, pleisters en toverkusjes, het hoort er allemaal bij. Tot het glorieuze moment dat het lukt. Kind blij, papa trots. Feest, beloning, ijs eten! Maar dan? Fietsen op straat – tussen auto's en andere fietsers – is weer een grote sprong voorwaarts. Mijn grote zus en vader, in jarenzeventigstijl met baard op een racefiets, begeleiden mij op mijn eerste rit. Wat kon er mis gaan in de altijd stille straten van Oegstgeest?

Vanuit mijn ooghoek zag ik een zilvermeeuw voorbij vliegen. Ik was jong, maar ik wist wel dat dit een zilvermeeuw was. Alleen deze meeuw was – anders dan de plaatjes die ik ervan kende – niet alleen wit, maar had ook bruine vlekken. De vogel trok mijn aandacht. Wat wist ik van het ruipatroon van grote meeuwen? Ik kon toch ook niet weten dat een meeuw in vier jaar tijd van een gevlekt bruin beest verandert in een wit sieraad aan de hemel? Op zijn beurt kon de onschuldige halfwas meeuw onmogelijk weten dat hij boven een geparkeerde auto vloog. Wat weet een meeuw immers van fietslessen? De onervaren vogelaar in mij won het van de onervaren fietser. Mijn blik volgde de vogel en ik verloor makkelijk mijn interesse voor de stille straat. Een luide brul van mijn vader kon niet voorkomen dat een stilstaande auto ongevraagd kennismaakte met het voorwiel van mijn fiets. Ik leerde die avond niet alleen fietsen, ik leerde ook dat zonovergoten Oegstgeester straatklinkers geen mededogen kennen met de knieën van een jonge stadsvogelaar.

Jongensdroom

Jip, wat wil jij later worden, vroeg de juf in de tweede klas van de lagere school. Om beurten had ze de vraag gesteld aan alle kinderen. De meisjes wilden zuster worden, of juf, of stewardess. De jongens kozen voor een mannenberoep zoals brandweerman of politieagent. Ik wil later vogelboekenschrijver worden, juf, antwoordde ik in al mijn jeugdige naïviteit. Vogel-boeken-schrijver, herhaalde de juf op trage vragende toon en vervolgde met: daar zit de wereld op te wachten. Ik was zeven en wist niet wat cynisme was.

Als je geboren wordt, weet je niets. Alles moet je leren. Onderwijs is noodzakelijk, maar daarmee is school niet per se leuk. Met name de middelbare school heb ik ervaren als een zure rijstebrijberg, waar ik me doorheen moest eten om van het echte leven te mogen genieten. Mijn eerste kus, mijn eerste gitaar en elk voorjaar de eerste tjiftjaf waren oneindig veel boeiender dan de eindeloos saaie schooldagen. De weg die mij vervolgens leidde van school naar het le-